

PRO.F Consult Landschapsadvies

Menneweg

Sassenheim

Colofon

PROF Consult Landschapsadvies adviseert bedrijven, verenigingen, stichtingen en particulieren over landschappelijke zaken. Steeds meer particulieren zetten zich in voor een mooi en streekeigen karakter van hun eigen terrein. Zij hebben daarbij vaak wel gevoel bij en liefde voor hun streek, maar hebben behoefte aan deskundigheid van een landschapsarchitect om dit te realiseren. Daar zetten wij onze deskundigheid graag voor in.

Inhoud

<i>Inhoud</i>	<i>1</i>
<i>1. Inleiding</i>	<i>2</i>
<i>2. Ontstaansgeschiedenis</i>	<i>3</i>
<i>3. Landschap</i>	<i>5</i>
<i>3.1. Geomorfologie en reliëf</i>	<i>5</i>
<i>3.2. Massa - ruimte</i>	<i>5</i>
<i>3.3. Beplantingstypen</i>	<i>5</i>
<i>4. Beplantingsadvies</i>	<i>6</i>
<i>4.1. Criteria</i>	<i>6</i>
<i>4.2. Advies</i>	<i>6</i>

1. Inleiding

Dit stuk is opgesteld in het kader van een aanvraag voor de vernieuwing van een kleine rundveestal aan de Menneweg te Sassenheim, gemeente Teylingen. Het betreft een landschappelijke analyse van de plek en een beoordeling van de effecten op het landschap van de voorgenomen vernieuwing van de stal en bijbehorende mestopslag.

Allereerst wordt in paragraaf 1 de landschappelijke context kort beschreven. In paragraaf 2 worden voor een aantal aspecten de huidige situatie beschreven: geomorfologie en reliëf, massa, ruimte en beplantingstypen. In paragraaf 3 worden de visueel ruimtelijke effecten van de voorgenomen ontwikkeling beschreven en gewaardeerd.

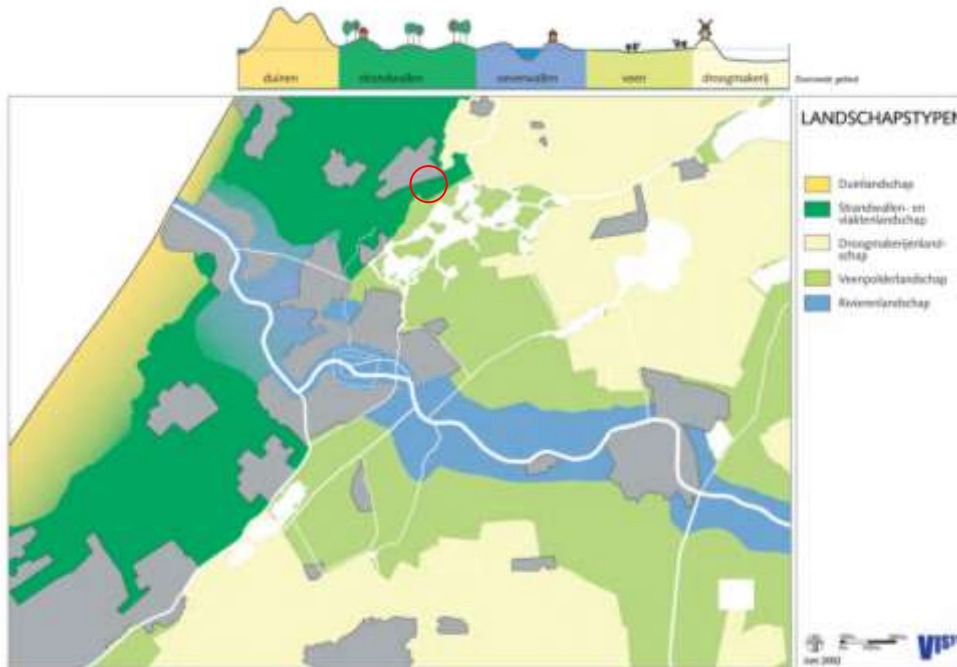
Figuur 1: locatie

Figuur 2: oude situatie (bron: Streetview)

2. Ontstaansgeschiedenis

De locatie ligt op de binnenste strook van het strandwallen- en strandvlaktenlandschap, ten oosten van de kern Sassenheim (gemeente Teylingen). Het landschap bestaat uit een afwisseling van evenwijdig aan de kust liggende oude strandwallen, afgewisseld met lagergelegen voormalige strandvlaktes.

Figuur 3: landschapstypen (bron: Vista)

De strandwallen zijn vanouds een gewilde locatie voor landgoederen. De nabijgelegen landgoederen in Warmond zijn daarvan een goed voorbeeld. De delen van de landgoederen op de strandwallen waren bebost en als tuin rondom het landhuis in gebruik. De delen van de landgoederen op de strandvlaktes waren in gebruik als weidegrond en bossen voor geriefhout. Deze terreinen zijn vanouds ook voor de jacht gebruikt.

De locatie ligt in de Floris Schouten Vrouwenpolder. De Floris Schoutenpolder was gesticht op 5 mei 1565 en werd in 1658 samengevoegd met de Vrouwenpolder. Het ambacht 'Sassenheim' lag in deze vroegmoderne tijd op een bijzondere plaats binnen het hoogheemraadschap. Net als de andere noordelijke geestambachten werd hij aan de westelijke kant beheerst door de duinen en de zand- en Geestgronden, aan de oostelijke zijde betrad men de lager gelegen en veel nattere gronden die op het Haarlemmermeer uitkwamen. Het ging nog niet om het grote Haarlemmermeer dat later zou worden drooggemaakt, maar om een reeks kleinere plassen en poelen die door het zogenaamde Roversbroek enigszins afgescheiden waren van het Haarlemmermeer. Die oostelijke kant van de ambachten was oorspronkelijk bedekt met het veenpakket dat zich over de Hollandse en Utrechtse laagvlakte uitstrekte. Het merendeel van het veen was hier tegen de late zestiende eeuw al weg.

De afwatering van de ambachten was in de middeleeuwen sterk veranderd. Het oorspronkelijke patroon van noord-zuidgerichte duinrivierviertjes die het water naar de Oude Rijn en van daar naar de Noordzee lieten stromen, was door de verzanding van de Rijnmond bij Katwijk niet langer geschikt. Als oplossing werden verschillende kanaaltjes gegraven die het water voortaan van het westen naar het oosten voerden, waardoor de ambachten afwaterden op het Haarlemmermeer. De afwatering was nu opnieuw verzekerd.

Toch staken al snel nieuwe problemen de kop op. In de zestiende eeuw ondervond men in het oosten van de ambachten steeds meer hinder van de drassigheid van de grond. Omdat die oorspronkelijk veengrond was geweest en omdat ze in de vijftiende en zestiende eeuw beter en intenser bewerkt werd, zette de maaiveldvaling steeds sterker door. Veel weilanden kwamen te vaak en te lang onder

water te staan. Tegen die achtergrond moet de verspreiding van molens en polders tussen Sassenheim en de huidige Kagerplassen gezien worden. Zoals overal in de omgeving bouwden individuele boeren een molentje, met het oog op het behoud van veeteelt. In Lisse bouwde men vooral paardenmolens, in Sassenheim was het vooral windbemaling. Al snel werd duidelijk dat de problemen niet door een enkeling het hoofd konden worden geboden en ontstonden er grotere polders met een eigen polderbestuur. In Sassenheim was de Floris Schoutenpolder, daterend van 1565, een van de eerste polders.

Men kan stellen dat de landschappelijke ontwikkelingen en transformaties die zich aan de oostelijke kant van de ambachten hadden voorgedaan, tegen het midden van de zeventiende eeuw voltooid waren. De polders die er toen lagen, zouden vrijwel onveranderd blijven tot in de negentiende eeuw. De Floris Schoutenpolder werd wel samengevoegd met de Vrouwenpolder, maar veel ingrijpende wijzigingen deden zich niet voor.

Figuur 4: Floris Schouten Vrouwenpolder in 1807 (Bron: Hoogheemraadschap Rijnland)

De Menneweg (op de kaart Minneweg) loopt van west naar oost dwars door de polder en was de oorspronkelijke scheiding tussen de Vrouwenpolder en de Floris Schoutenpolder. De watermolen ontving het polderwater van de molentochten en waterde af via een 90 m lange voorboezem in de ringsloot van de Lisserpoelpolder.

De polder wijzigde aan de westzijde, doordat langzaam maar zeker meer huizen werden gebouwd. Het oostelijk deel bleef tot de aanleg van de Schipholspoorlijn in 1981 ongewijzigd. Het landschap is open, kent grillige kavelvormen en nauwelijks bebouwing of opgaande beplanting.

Figuur 5: Situatie na aanleg van de N44 in 1938-1939 (links) en na aanleg van de Schipholspoorlijn in 1981 (rechts)

3. Landschap

3.1. Geomorfologie en reliëf

De locatie ligt volgens de geomorfologische kaart op de strandvlakte. Sassenheim ligt op de strandwal. De strandvlakte vormt de overgang naar het achterliggende lager gelegen veengebied. De hoogteverschillen zijn hier nooit groot geweest en die overgang is in het terrein vooral beleefbaar op de grotere afstand. Tussen de spoorlijn en rijksweg zijn nog bollenvelden te vinden, die het goed doen op de strandvlakten. Aan de oostkant van de spoorlijn is vrijwel alleen nog grasland. Er is weinig reliëf en de locatie ligt met 50 cm onder NAP vrij laag.

3.2. Massa - ruimte

De locatie ligt op de rand van een open landschap. De weiden kennen buiten het grasland zelf alleen beplanting langs de grote infrastructurele werken en erven. Op circa 100 m afstand ligt een boerenerf, met bomen en struiken. Op iets kleinere afstand ligt de Schipholspoorlijn met opgaande beplanting. Langs het oost-west deel van de Menneweg (niet langs het plangebied) staan knotwilgen. Wegbeplanting komt verder eigenlijk niet voor. Langs de Menneweg bevinden zich wel veel kleine schuren van 50-100 m² en 1 verdieping. De meeste schuren kennen geen erfbeplanting. Die openheid zien wij in de hele polder terug.

3.3. Beplantingstypen

De beplantingen langs de spoorlijn en tussen spoorlijn en Menneweg wordt gekenmerkt door populieren, gemengd met andere loofboomsoorten. De bomen staan zo dicht op elkaar dat er geen ruimte is voor onderbegroeiing. Alleen langs de randen is voldoende licht, waardoor daar opslag van jonge bomen is. Bij de landschuurtjes staan vaak enkele kleine struiken of een enkele boom. De brede berm langs de spoorlijn kent veel voedselrijke soorten als brandnetel, zuring, fluitekruid en wilgenroosje. De andere zijde van de Menneweg kent vooral grassen. In de slootkanten aangevuld met wat moerasachtige soorten. Dit open landschap met voedselrijke vegetaties maakt het gebied weelderig aan flora, maar kent geen grote soortenvariëteit.

4. Beplantingsadvies

4.1. Criteria

De criteria waarop de advisering plaatsvindt betreft de terreininrichting, het gebruik en de natuurlijke omgeving.

- *Terreininrichting*
In de nieuwe situatie komt de stal iets verder bij de sloot vandaan te staan en is de gevellengte langs de sloot enkele meters groter dan in de oude situatie. De strook langs de stal ligt daarmee op de gradiënt van hoger weideland en lagere, natte sloot. Die gradiënt is interessant omdat hier een relatief hoge natuurwaarde bereikt kan worden.
Een tweede aandachtspunt betreft de driehoekige punt aan de noordzijde van de stal. De vorm van het perceel is bijzonder in zijn omgeving en houdt direct verband met de ligging van de strandwal. Dat is sinds de doorsnijding van de polder door rijksweg en spoorlijn niet meer in het veld te ervaren. Door de vorm van deze punt te benadrukken, kan hier meer aandacht voor komen.
- *Gebruik*
De strook ten westen van de stal, tussen stal en sloot is niet interessant voor de voedselvoorziening van het vee. Het kan moeilijk gemaaid worden en de dieren zullen er liever niet komen. Ook om deze reden biedt juist deze strook mogelijkheden voor bijzondere beplanting. Dat geldt niet voor de punt die ten noorden van de stal ligt. Wel ligt er een mogelijkheid om hier met behulp van opgaande beplanting wat schaduw voor het vee te creëren, door solitaire bomen te plaatsen.
- *Beleving van de ruimte*
Belangrijk voor de beleving van de ruimte is dat het gebied open blijft met incidentele objecten in het landschap. De stal is zo'n incidenteel object dat niet aan het oog moet worden onttrokken door een massa bomen of struiken, maar juist als bij het landschap horend bouwwerk de overige openheid benadrukt. Bij erven past enige opgaande beplanting, maar niet te veel.
- *Weiden*
Het overgrote deel van het perceel blijft weideland, dat niet wijzigt ten opzichte van de bestaande situatie. De soortenrijkdom van het perceel blijft dan ook in stand.

4.2. Advies

Westzijde van de stal:

Op basis van het voorgaande wordt geadviseerd om vooral aandacht te geven aan de strook grond tussen stal en sloot (westkant van de stal). Door hier een mengsel van voedselrijke soorten te zaaien, zullen de natuurwaarden verbeteren. Wanneer insecten hier voedsel (nectar, stuifmeel, etc.) vinden en vogels bessen en insecten, neemt de soortenrijkdom toe. Doordat zich hier ook de overgang van droog naar nat bevindt, is er een goede mogelijkheid dat ook amfibieën zich hier vestigen. Te denken valt aan een mengsel voor matige droge tot vochtige en matig voedselrijke tot voedselrijke zanderige gronden. Om de biodiversiteit in de vegetatie te behouden is het aan te bevelen deze één tot twee keer per jaar te maaien, waarbij het maaisel wordt afgevoerd.

Bloemen:

Achillea millefolium – Duizendblad, wit

Anchusa arvensis – Kromhals, blauw

Berteroa incana – Grijskruid, wit

Campanula rotundifolia – Grasklokje, blauw

Centaurea jacea – Knoopkruid, paars
Crepis capillaris – Klein streepzaad, geel
Daucus carota – Wilde Peen, wit
Dianthus deltoides – Steenanjer, roze
Echium vulgare – Slangenkruid, blauw
Galium verum – Geel walstro, geel
Hieracium umbellatum – Schermhavikskruid, geel
Hypericum perforatum – St. Janskruid, geel
Hypochaeris radicata – Gewoon biggenkruid, geel
Leucanthemum vulgare – Gewone Margriet, wit
Linaria vulgaris – Vlasbekje, geel
Lotus corniculatus – Gewone Rolklover, geel
Medicago lupulina – Hopklaver, geel
Reseda lutea – Wilde reseda, geel
Silene latifolia – Avondkoekoeksbloem, wit
Tanacetum vulgare – Boerenwormkruid, geel
Tragopogon pratensis – Gele Morgenster, geel
Trifolium arvense – Hazenpootje, roze
Verbascum nigrum – Zwarte Toorts, geel

Grassen:

Agrostis capillaris – Gewoon struisgras
Anthoxanthum odoratum – Reukgras
Festuca filiformis – Schapengras
Festuca rubra – Roodzwenkgras
Poa pratensis – Veldbeemgras

Om niet te veel zon weg te nemen kan een knotwilg of bloeiende struik (bijvoorbeeld boerenjasmijn of vlinderstruik) een goede verzachting van de gevel met zich meebrengen. Geadviseerd wordt niet meer dan 2 struiken te plaatsen.

Noordzijde van de stal:

Aan de noordzijde van de stal kan met behulp van hoogstamfruitbomen schaduw voor de koeien worden gecreëerd. De bloesem van fruitbomen is een ideale voedingsbron voor veel insecten en de vruchten zijn dat voor vogels (of eigen gebruik). De vreemde vorm van de kavel wordt hiermee geaccentueerd en stemt geïnteresseerden tot nadenken. De kavelstructuur kan nog beter geaccentueerd worden door enkele knotwilgen langs de slootkant te zetten. Drie tot vijf knotwilgen op het stukje tussen de Menneweg en de knik in de sloot.